

Lausunto

6.9.2024

VN/26111/2023
VN/26111/2023-OKM-112

OM Oikeusministeriö

Opetus- ja kulttuuriministeriön lausunto tietosuoja- lainsäädännön kokonaisuudistuksen koordinaatioryh- män väliraportista

Opetus- ja kulttuuriministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua. Lausunto on esitetty muodollisesti Lausuntopalvelussa olevan lausuntopyynnön rakenteen mukaisesti.

TIETOSUOJAN YLEISSÄÄDÖKSET (EU:n yleinen tietosuoja-asetus ja tietosuoja laki)

Onko tietosuojan yleissäädösten yleisen tietosuoja-asetuksen tai tietosuojalain soveltamiseen koettu liittyvän haasteita tai epäselvyyksiä, jotka voisivat vaikeuttaa julkisen palvelun järjestämistä?

- Kyllä. Julkisen palvelun suunnitteluun ja käyttöönottoon voi liittyä rekisterinpitäjyyden määrittelyä ja sopimista koskevia haasteita tai epäselvyyksiä, jotka eivät välttämättä suoraan ole seurausta tietosuojan yleissäädöksistä, mutta voivat johtaa tilanteisiin, joissa tietosuoja-asetuksen mukaiset rekisterinpitäjän oikeudet ja velvoitteet eivät vastaa henkilötietojen käsittelyn tosiasiallista tilaa.

Tietosuoja-asetuksen artiklan 15 mukainen tietopyyntö (rekisteröityjen oikeus saada pääsy tietoihin) voi olla ristiriidassa rekisteröityjen oikeuksien ja vapauksien toteutumisen kanssa. Artiklan kohta 3 toteaa, että ”Jos rekisteröity esittää pyynnön sähköisesti, tiedot on toimitettava yleisesti käytetyssä sähköisessä muodossa, paitsi jos rekisteröity toisin pyytää”. Vaatimus tiedon sähköisestä toimittamisesta voi pikemminkin vaarantaa rekisteröityjen oikeuksia ja vapauksia, mikäli esimerkiksi tietopyynnön tekijää ei kyetä tunnistamaan käytettävissä olevilla menetelmillä riittävän vahvasti.

Onko jonkin yleisen tietosuoja-asetuksen tai tietosuojalain säännöksen havaittu estävän viranomaisen tiedon liikkumisen tai julkisen palvelun järjestämisen tarkoituksenmukaisella tavalla? Onko tietosuojan yleissäädösten havaittu estävän tai rajoittavan tiedon tai henkilötietojen hyödyntämistä tai käsittelyä tarkoituksenmukaisella tavalla?

– –

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Opetus- ja kulttuuriministeriö

PL 29
00023 Valtioneuvosto

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Meritullinkatu 10
Helsinki

Puhelin
Telefon
Telephone

0295 16001
+358 295 16001

Faksi
Fax
Fax

09 135 9335
+358 9 135 9335

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

kirjaamo.okm@gov.fi

VIRANOMAISTEN HENKILÖTIETOJEN KÄSITTELYÄ KOSKEVA KANSALLINEN ERITYISSÄÄNTELY

Onko kansalliseen erityissääntelyyn, jossa on kyse viranomaisten suorittamasta henkilötietojen käsittelystä (mukaan lukien henkilötietojen luovuttamisesta), koettu liittyvän haasteita tai epäselvyyksiä?

- Kyllä. Tutkimuksen tekemisen näkökulmasta voidaan todeta, että joitakin haasteita liittyy Findatan kansallisten ohjeiden ja EU-tason standardien tai käytäntöjen yhtensovittamiseen. Vaatimusten olisi hyvä olla sisämarkkinoita ja kansainvälistä yhteentoimivuutta tukevia.

Opetus- ja kulttuuriministeriön (sekä muiden ministeriöiden) hallinonalaan koskeva erityissääntely on moninainen kokonaisuus, jossa haasteet eivät välttämättä koske henkilötietojen käsittelyä ja rekisteröityjen oikeuksien ja vapauksien turvaamista sinänsä, vaan sääntelyn määrästä ja laajuudesta johtuvaa keskinäistä yhdenmukaisuutta. Arkistolain uudistukseen liittyvä yhtensovittamistyö tietosuojan yleissäädösten kanssa on tärkeä tavoite tietoaaineistojen koko elinkaaren hallintaan liittyvän henkilötietojen käsittelyn selkeyttämiseksi sekä eri arkistonmuodostajien ja Kansallisarkiston erityisesti lakisääteisen henkilötietojen käsittelyn selkeyttämiseksi.

Viranomaisten lakisääteiset tehtävät ja toimivaltuudet nousevat joskus henkilötietojen käsittelyssä toimintaa rajoittaviksi tai asioiden edistämistä hidastaviksi tekijöiksi.

Onko kansallisen erityislainsäädännön henkilötietojen käsittelyä koskevien säännösten havaittu estävän tietojenvaihdon sellaisten viranomaisten (tai julkista hallintotehtävää hoitavien) välillä, jotka tarvitsevat tietoja lakisääteisten tehtäviensä hoitamista tai julkisen palvelun tarjoamista varten?

- -

Onko kansallisessa erityislainsäädännössä tunnistettu muita esteitä julkisen palvelun tarkoituksenmukaiselle järjestämiselle?

- -

YLEISEN TIETOSUOJA-ASETUKSEN SALLIMAN KANSALLISEN SÄÄNTELYLIKKUMAVARAN KÄYTTÖ

Onko yleisen tietosuoja-asetuksen sallimaa kansallista sääntelyliikkumavaraa käytetty tarkoituksenmukaisella tavalla viranomaisen tiedon liikkumisen tai julkisen palvelun järjestämisen näkökulmasta?

- -

Puuttuuko kansallisesta erityislainsäädännöstä säännöksiä, jotka mahdollistaisivat viranomaisten välisen tiedon liikkumisen siten, että julkinen palvelu voitaisiin järjestää tarkoituksenmukaisella tavalla. Jos kyllä, mistä puutteesta ja palvelusta on tarkalleen ottaen kyse?

- -

Onko kansallisessa erityislainsäädännössä käytetty sääntelyliikkumavaraa tarpeettomasti? Jos on, miltä osin ja mistä säännöksistä on tarkalleen ottaen kyse?

- -

YLEISET KOMMENTIT

Puuttuuko väliraportin liitteestä 1 lakeja, joita olisi hyvä arvioida kokonaisuudistuksen yhteydessä?

- -

Muut kommentit

- Yleisesti on kannatettavaa se, että esimerkiksi viranomaisten välistä tiedonkulkua parannetaan tarkastelemalla lainsäädännöstä johtuvia haitallisia rajoitteita. Henkilötietojen käsittelystä ja sen sääntelystä ei kuitenkaan saa tulla

liian ylimalkaista, koska sääntely on olennainen osa rekisteröityjen vapauksien ja oikeuksien turvaamista.

- Tietosuoja-sääntelyyn ja henkilötietojen käsittelyyn liittyvässä kokonaisuudessa on paljon sellaista, johon todennäköisesti voisi hyödyntää valvojan viranomaisen nykyistä laajempia (ennakoivia) tulkintatoimia. Tällä saataisiin rajattua esimerkiksi erilaisiin tietosuojaloukkauksiin liittyvää hallinnollisten toimien kasvua ja parannettua laajemmin yhteiskunnan toimintakykyä ja luottamusta (mukaan lukien elinkeinoelämä ja kansalaiset).
- Raportin lukuun 4 liittyviä kommentteja:
Eräs tärkeä näkökohta on EU-tason harmonisointi, koska henkilötiedot eivät jää pelkästään kansalliseen käsittelyyn. Kansallisen sääntelyn liikkumavaran korostaminen ohi EU:n sääntelyn voi helposti ajautua ”kestämättömälle polulle”. Kansallista sääntelyä ja siihen liittyvää liikkumavaraa tarvitaan, mutta EU-tasoisuus on varmistettava, koska monet tietosuojaan liittyvät asiat eivät ole pelkästään kansallisesta näkökulmasta tarkasteltavia.

Julkiset tietopalvelut ovat avoimuuden kannalta hyvä asia, mutta osin asioiden julkisuushyöty on toimijasidonnaista. Täten on huomattava se, että toisessa tarkoituksessa samat tiedot voivat johtaa tai mahdollistaa toimia, jotka vaarantavat rekisteröityjen oikeuksia ja vapauksia.

Sähköinen tiedonluovutustapa voi jakaa eri virastojen näkemyksiä käytännön tasolla. Tässä suhteessa esimerkiksi julkishallinnon yhteisten palveluiden tarjoamisen ja toteuttamisen tulisi olla nykyistä helpompaa.

Rekisterinpito ja yhteisrekisterinpitäjyys voivat ajoittain muuttua toimivaltakäsymykseksi, joiden kautta toinen osapuoli joutuu rooliin, joka rajoittaa sen oikeutta käsitellä henkilötietoja esimerkiksi säädösperusteisten tehtävien suorittamiseksi. Yhteisrekisterinpitäjyyden – joka voi vastuiden osalta näyttäytyä tosiasiallisesti harmaana alueena – rinnalla tulisi olla myös käsite ”rinnakkaiset rekisterinpitäjät”. Tällöin vastuu ei olisi jaettava, vaan kohdistaisi yhtäläiset vastuut ja velvollisuudet kullekin yksittäiselle rekisterinpitäjälle samasta henkilötietojen käsittelyn ympäristöstä tai kokonaisuudesta huolimatta.

Kansliapäällikkö

Anita Lehikoinen

Tietojärjestelmäasiantuntija

Samuli Kraneis

Liitteet

Jakelu

OM Oikeusministeriö

Tiedoksi

VN/26111/2023-OKM-112

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: